

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В.П. Петренко
Науковий керівник: к.е.н., доцент Сегеда С.А.

Визначено шляхи підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів та обґрунтовано їх на прикладі виробництва зернових та зернобобових культур в аграрних підприємствах Гайсинського району.

Вступ. Земельні ресурси є найціннішими ресурсами місцевих територіальних громад та головним фактором розвитку агропромислового комплексу регіону. Тому, однією з найбільш актуальніших проблем стабілізації і подальшого прискореного розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах будь-якої форми власності є підвищення ефективності використання землі.

В економічних відносинах функціонування землі в процесі виробництва здійснюється на тій же основі, що і функціонування інших ресурсів: трудових, матеріально-технічних, фінансових. Земля, як і інші ресурси конкретного господарства, умовно обмежена в кількісному та якісному відношеннях. Її використання може бути ефективним і неефективним [1, 2].

Стан вивчення проблеми. Проблеми комплексного використання і економічної оцінки ефективного використання земельних ресурсів досліджується багатьма вітчизняними вченими. Зокрема, різні аспекти цієї проблеми як для України, так і її окремих регіонів висвітлювалися у роботах Алімова О. Н., Данилишина Б. М., Даниленка А.С., Саблука П. Т., Федорова М.М.

Метою статті є визначення шляхів підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів та обґрунтування їх на прикладі виробництва зернових та зернобобових культур в аграрних підприємствах Гайсинського району.

Результати досліджень. Гайсинський район є розвиненим агропромисловим регіоном Вінницької області. Структура сільськогосподарських угідь характеризує якість землі як засобу виробництва у сільському господарстві. У складі сільськогосподарських угідь найбільшу цінність має рілля – з підвищенням її частки підвищується якість та ефективність використання земельних ресурсів, в результаті чого підприємство стає конкурентоспроможним. І для того, щоб бути дійсно успішним та конкурентоспроможним, підприємствам необхідно не лише порівнювати себе з іншими, вивчаючи свої слабкі та сильні сторони, але й, на основі такого аналізу, планувати стратегію розвитку на майбутнє.

Найкращим інструментом для цього може бути метод порівняння, хоча одних результатів такого порівняння недостатньо, щоб діяти найкращим чином. Застосуємо його для оцінки ресурсозабезпеченості та фінансово-економічного стану провідних підприємств по виробництву зернових та зернобобових культур (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз ресурсозабезпеченості та фінансового стану окремих підприємств Гайсинського району, в середньому за 2007–2008рр.

Показники	СВК "Трудівник"	ТОВ ПК "Зоря Поділля"	По господарствах Гайсинського району
Площа с.-г. угідь, га	1554	24184	46165
з неї рілля	1549	23964	45662
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	3568,5	132543,9	148705,2
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	2199,5	70727,3	82209,3
Прибуток, тис. грн.	997,0	32083,2	35304,7
Доход (виручка) від реалізації, тис. грн.	5288,0	175703,7	202411,1
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	125	2273	3067
Фондоозброєність, грн.	28,5	58,3	48,5
Фондозабезпеченість, грн.	2296,3	5480,6	3221,2
Коефіцієнт автономії	1,00	1,00	0,08
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,20	0,65	1,60
Коефіцієнт покриття	11,4	2,4	2,6

Дані таблиці свідчать, що ТОВ ПК "Зоря Поділля" є першим серед сільськогосподарських підприємств району. Воно має найвищий рівень фондоозброєності та фондозабезпеченості, що в декілька разів більше порівняно з сільськогосподарським виробничим кооперативом "Трудівник" та середніми даними по господарствах Гайсинського району. Дані порівняльного аналізу ресурсозабезпечення досліджуваних підприємств свідчать про високий рівень матеріально-технічної бази ТОВ ПК "Зоря Поділля".

Аналізуючи основні показники фінансово-економічного стану основного підприємства, слід відмітити, що ТОВ ПК "Зоря Поділля" має досить хоч і низький рівень ліквідності, проте він є достатнім для нормального ведення господарської діяльності. За два роки свого існування ТОВ ПК «Зоря Поділля» забезпечило абсолютну ліквідність поточних зобов'язань на 35%.

В умовах ринкової економіки для більш детальної характеристики економічної ефективності використання земельних ресурсів, необхідно застосовувати порівняльний аналіз натуральних та вартісних показників (табл. 2).

Дані таблиці свідчать, що ТОВ ПК "Зоря Поділля" більш пристосоване для вирощування продукції

рослинництва та виробництва свинини. Продуктивність зернових і зернобобових культур в цьому підприємстві порівняно з СВК «Трудівник» вище на 28,5%, сої – на 8,9%. як представника продукції тваринництва.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз натуральних показників економічної ефективності використання земельних ресурсів в аграрних підприємствах, 2008 р.

Показники	СВК "Трудівник"	ТОВ ПК "Зоря Поділля"	В середньому по господарствах Гайсинського району
Урожайність с.-г. культур, ц з 1га:			
- зернові і зернобобові	43,9	56,4	43,3
- цукрові буряки	-	704,8	437,1
- соя	14,6	15,9	13,5
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:			
- приросту ВРХ	19,0	6,5	13,0
- молока	16,0	4,0	165,0
Вироблено свинини на 100 га ріллі, ц	0,6	13,3	8,4

Для більш детального дослідження варто розглянути вартісні показники використання земельних ресурсів в досліджуваних підприємствах (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз вартісних показників економічної ефективності використання земельних ресурсів в аграрних підприємствах, 2008 р.

Показники	СВК "Трудівник"	ТОВ ПК "Зоря Поділля"	В середньому по господарствах Гайсинського району
Рівень рентабельності (збитковості) виробництва, %			
- зернових і зернобобових	34,2	25,0	27,2
- сої	- 9,6	0,9	- 11,5
- приросту ВРХ	- 8,8	17,2	8,5
- приросту свиней	17,1	17,3	17,6
- молока	31,2	17,4	15,8
Окупність витрат галузі рослинництва виручкою від реалізації, грн.	703,0	600,0	707,5
Окупність витрат галузі тваринництва виручкою від реалізації, грн.	1033,0	1600,0	1390,0
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.:			
- товарної продукції рослинництва і тваринництва	358,5	353,2	270,5
- прибутку рослинництва і тваринництва	32,9	12,0	16,7

Результати дослідження свідчать, що нові технології в галузі тваринництва призводять до підвищення ефективності виробництва. Рівень рентабельності вирощування приростів ВРХ перевищує конкурентів на 26 (СВК «Трудівник») і 8,7% (по господарствах Гайсинського району). Окупність витрат виручкою від реалізації в досліджуваному підприємстві вищий порівняно з конкурентами на 154,9 і 115,1% відповідно. Варто зазначити, що ТОВ ПК «Зоря Поділля» функціонує з 2006 року.

В сільськогосподарському виробництві вагому частку займає зерновиробництво. Порівняльний аналіз показує, що ТОВ ПК «Зоря Поділля» є прибутковим підприємством (табл. 4). Дані таблиці свідчать, що витрати на гектар посівів у аналізованому підприємстві значно вищі ніж в конкурентів. Це забезпечило вищу урожайність зернових культур – на 12,5ц/га вище ніж в СВК «Трудівник» і на 13,1 ц/га – ніж в середньому по господарствах Гайсинського району.

Таблиця 4

Економічна ефективність виробництва зернових і зернобобових культур в аграрних підприємства Гайсинського району, 2008р.

Показники	СВК "Трудівник"	ТОВ ПК "Зоря Поділля"	По господарствах району
Площа посіву культури, га	863	10048	21963
Валовий збір культури, ц	37913,0	567135,0	950617,0
Урожайність, ц з 1 га	43,9	56,4	43,3
Витрати на 1 га посіву, тис. грн.	2,2	3,3	2,4
Реалізовано продукції, ц	26781,0	395658,0	678593,0
Собівартість 1ц реалізованої продукції, грн.	62,7	76,4	69,0
Ціна реалізації 1ц продукції, грн.	75,7	79,5	75,5
Коефіцієнт товарності	0,7	0,7	0,7
Прибуток від реалізації, грн.			
- на 1ц реалізованої продукції	21,43	19,18	18,86
- на 1 га посівної площі	950,17	1078,69	832,52
Рентабельність продаж, %	28,3	24,0	25,0
Рівень рентабельності, %	34,2	25,0	27,2

Додаткові витрати на гектар посівів і висока урожайність зернових культур в ТОВ ПК «Зоря Поділля» забезпечили вищий рівень прибутку на одиницю площі порівняно з середнім показником по району (129,6%) і СВК «Трудівник» (113,5%). Це свідчить про ефективніше використання земельних ресурсів порівняно з конкурентами.

Висновок. Дослідження ефективності використання земельних ресурсів засвідчило, що кращі результати маю підприємства з вищими натуральними показниками ефективності (урожайність культури) та більшими витрати на гектар посівів. До можливих рішень конкурентів можна віднести: підвищення продуктивності сільськогосподарських культур; диверсифікація виробництва (виращування інших сільськогосподарських культур або тварин); зміна технології виробництва.

Література

1. Дзянко А.Ю. Економічна ефективність використання земельних ресурсів (на прикладі Закарпатської обл.) // Економіка АПК. – 2008. - № 3. – С. 5-8.
2. Сіленков Б.В. Економіко-екологічна оцінка земельних ресурсів Херсонської області як фактора економічного розвитку та підвищення ефективності аграрних підприємств регіону // Економіка АПК. – 2008. - № 9. – С. 22-27.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИБУТКУ

Вишнеvsька С. А.

Науковий керівник: к. е. н., доцент Сеґеда С. А.

Акцентується увага на основних теоріях формування прибутку, досліджується його економічна природа, робляться висновки щодо основних сучасних концепцій.

Постановка проблеми. Останнім часом зросли масштаби дослідження в економіці щодо забезпечення прибуткової діяльності підприємств. Ці питання розглядаються у різних аспектах: щодо алгоритму визначення показників рентабельності, оцінки різних показників прибутковості, їх критеріальних значень при аналізі фінансового стану адекватності визначення прибутку за бухгалтерським та податковим обліком тощо. Разом з тим доцільність тих чи інших фінансових рішень в значній мірі залежить від правильного розуміння економічної природи прибутку.

Економічна сутність прибутку досліджувалася економістами з давніх часів. Починаючи ще з XVI-XVII ст. учені намагалися пояснити сутність категорії прибутку та його першоджерела. У міру розвитку економічної теорії структурування прибутку постійно змінювалися та ускладнювалися.

Окремі проблеми зазначеної теми розкриваються у працях українських і зарубіжних вчених – фахівців у галузі міжнародної та регіональної економік: Т. Мена, А. Сміта, Нассау Сеніора, К. Маркса, Дж. Б. Кларка, Л. Вальраса, С. Фішера, Д. Рікардо, Ф. Бастія, Дж. М. Кейнса, Т. Веблена, Дж. Гобсона, Р. Гордона, С. Ф. Покропивного, Мак-Куллоха, А. Маршалла, М. Я. Коробова, С. В. Мочерного, Д. С. Молякова, А. М. Поддєрьогіна, М. Н. Чепуріна, Є. А. Кисельової, І. А. Бланка, Ю.Л. Субботович, О. П. Кириленко [1–6]. Проте, залишилась невизначеною сутність категорії прибутку.

Метою статті є всебічна характеристика альтернативних теорій прибутку та розроблення теоретичних рекомендацій щодо сутності прибутку підприємства.

Першою спробою пояснити природу прибутку в політичній економії була теорія меркантилістів, які вважали, що прибуток виникає в сфері обігу, в зовнішній торгівлі в результаті продажу товарів за кордоном дорожче, ніж їх купили. “Зовнішня торгівля, – писав один з представників меркантилізму Томас Мен, – приносить нам користь трьох видів: користь державі, прибуток самого купця і доходи короля” [1, с.137]. Але вже в XVIII ст. з’явилися три концепції щодо походження прибутку. Німецькі та італійські економісти вважали його результатом використання капіталу, і тому прибуток відображав його продуктивність.

Фізіократи, які прийшли на зміну меркантилістам, перенесли проблему походження прибутку з сфери обігу в сферу виробництва. Проте вони обмежували сферу виробництва прибутку лише землеробством.

Суттєвий внесок у розробку проблеми прибутку зробили класики політекономії А. Сміт і Д. Рікардо. Вони, по-перше, довели, що вартість створюється не лише в землеробстві, але й в інших галузях матеріального виробництва, і по-друге, А. Сміт визначав прибуток як вирахування з продукту праці робітників на користь підприємця. Тим самим він зводив прибуток до привласнення чужої, неоплаченої праці. А. Сміт вказував, що нова вартість, яку створюють наймані робітники, розпадається на дві частини: заробітну плату і прибуток підприємця. Щоправда, в іншому місці А. Сміт стверджував, що прибуток – це породження капіталу [1, с.137]. Цієї роздвоєності позбувся Д. Рікардо, який послідовно розглядаючи прибуток як вирахування з продукту праці робітника сформулював закон, згідно із яким заробітна плата і прибуток знаходяться у зворотному відношенні одне до одного.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що А. Сміт мав декілька підходів до трактування прибутку [1, с.138]:

- як закономірного результату продуктивності капіталу;
- винагороди капіталісту за його діяльність і ризик;
- як вирахування з частини несплаченої праці найманого робітника.